

การศึกษาเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ

A Study of Solo Repertoire from Gramophone Records

จรรย์ กาญจนประดิษฐ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษารายละเอียดการบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ (2) เพื่อศึกษาลักษณะสำคัญทางดนตรีของเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ (3) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางดนตรีที่เกี่ยวข้องกับเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ ประเภทแผ่นเสียงครั้ง 78 rpm จากอาศรมดนตรีวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล และห้องสมุดดนตรีพุทธระหม่อมสิรินธร หอสมุดแห่งชาติ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลเอกสาร ศึกษาตราแผ่นเสียง ศึกษาข้อมูลเสียง วิเคราะห์เพลง ผลวิจัย พบว่าการบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวลงแผ่นเสียงได้เริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2450-2451) โดยขุนเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทิน) ได้แก่ เดี่ยวปี่ใน เพลงเข็ดนอก ภายหลังจึงได้มีการบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวโดยนักดนตรีคนอื่นเพิ่มขึ้น เช่น นายแปลก (เดี่ยวปี่ใน) พระเพลงไพเราะ (ระนาดเอก) หลวงศรีวาทิต (ฆ้องวง) ขุนสร้อยสำเนียงสนธิ์ (ฆ้องเล็ก) พระสรรเพลงสรวง (ปี่ใน) เป็นต้น แผ่นเสียงที่บันทึกเพลงเดี่ยวมี 13 ตราสินค้า ได้แก่ ตราโอเดียน ตราเบกา ตราปาเต๊ะ ตราสุนัข ตราพาร์โลโฟน ตราคณะนารีศรีสุมิตร์ ตราโคลัมเบีย ตราสุนทราภรณ์ ตรากระต่าย ตราระฆังทอง ตราสังข์ทอง ตรากรมศิลปากรและตรามงกุฏ การวิเคราะห์ลักษณะสำคัญทางดนตรี พบว่า ทั้งเพลงเดี่ยวที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทยและเครื่องด้วยดนตรีตะวันตก ให้ความสำคัญกับการสร้างกลอนที่แสดงถึงทักษะขั้นสูงทางดนตรี ในขณะที่ปรากฏการณ์ทางดนตรีได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของเพลงเดี่ยวสามลักษณะ คือ (1) วางกฎ (2) ทดลอง (3) ของเก่า สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของเพลงเดี่ยวในวัฒนธรรมดนตรีไทย ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2446-2506

คำสำคัญ: เพลงเดี่ยว / แผ่นเสียงโบราณ

Abstract

The purposes of this research aim to: 1) study the recording data of gramophone recordings of Thai music solo repertoire; 2) study the significant features of such solo repertoire; and 3) explore the important phenomena of music from Siamese 78 rpm gramophone records held by the Institute of Musicology (Arsom Dontri Witthaya), Mahidol University and the Princess Sirindhorn Music Library at the National Library by using qualitative research including documentary study, discographical methodology, discological methodology, and musical analysis. The research findings are as follows: 1) the recording of solo repertoire in Siamese gramophone records began during the reign of King Chulalongkorn (1907-1908) with a recording of ‘Choet nork’ by Khun Sanoeduriyang (Cham Sundaravadin) on Pi-nai. After this period, more musicians started to record their solo repertoires such as Mr. Plaek Prasansap, Phraplaengphiroe, Luang Sriwatit, Khun Sroisamnaingson, and Phrasanplengsruang. Recordings were made by 13 record companies as follows: Odeon, Beka, Pathe, HMV, Parlophone, Khana Nari Srisumit, Columbia, Suntharaphon, Kratai, Rakhang Thong, Sang Thong, Krom Silapakorn, and Mongkut. Analysis of the music found that the principle melody is important for solo repertoire composition, whether performed on Thai or western musical instruments, maintaining the original melody but adapting it according to different styles, repertoire, instruments, and special virtuosic techniques. The phenomenon of the music demonstrated to the developed solo repertoires can be divided into 3 (1) Wangkot (rule) (2) Todlong (experiment); (3) Khongkao (preserved). The research results illustrate that the study of solo repertoire from Siamese gramophone records during 1903-1963 provide valuable knowledge of musical history and reflects an important culture that is heritage of the nation.

KEYWORDS: SOLO REPERTOIRE / GRAMOPHONE RECORDS

บทนำ

ในวัฒนธรรมดนตรีไทย เพลงเดี่ยวนับเป็นผลงานการสร้างสรรค์ทางดนตรีที่สำคัญที่แสดงถึงความงามอันวิจิตรทางดนตรี สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเลิศทางสติปัญญาของผู้ประพันธ์ไปพร้อมกับความเป็นเลิศทางทักษะการบรรเลงของนักดนตรี (บุญช่วย โสวัตร, 2531) รวมถึงอิทธิพลทางความคิดทางดนตรีที่แฝงอยู่ในบทเพลง ด้วยเหตุนี้จึงพบว่า นักดนตรีไทยส่วนมากจะให้ความสำคัญกับเพลงเดี่ยวในฐานะองค์ความรู้สำคัญที่สามารถแสดงให้เห็นทักษะทางดนตรีของแต่ละคน ดังที่ มนตรี ตราโมท (กรมศิลปากร, 2545) ได้นิยามไว้ คือ “เพื่ออวดทาง เพื่ออวดความแม่นยำ และเพื่ออวดฝีมือ” นอกจากนี้ มนตรี ตราโมท (2531) ได้สันนิษฐานว่า “ครุมีแขกเป็นผู้เริ่มบรรเลงเพลงเดี่ยวเป็นคนแรก” คือ ปี่ในเพลงทยอยเดี่ยว ตามบทไหว้ครูเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ความว่า “ครุมีแขกคนนี้เขาดีครั้น เป่าทยอยลอยลั่นบรรเลงลือ” ทั้งยังได้เสนอมุมมองเกี่ยวกับเพลงเดี่ยว โดยให้ทัศนะว่า ก่อนหน้าที่จะเกิดเพลงทยอยเดี่ยวของครุมีแขก เพลงเดี่ยวเขตนอกของปี่ในคงมีมาอยู่ก่อนแล้ว แต่ใช้บรรเลงประกอบหนังใหญ่โดยไม่ได้มีจุดประสงค์บรรเลงอวดฝีมือกัน

นอกจากนี้การเกิดเพลงอัตร่าจังหวะสามชั้นในปลายสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 ที่ครุมีแขก (พระประดิษฐ์ไพเราะ) ได้เป็นผู้ริเริ่มคิดแต่งขยายขึ้น เช่น เพลงแขกมอญ เพลงสารถี เพลงการเวก ยังได้นำมาสู่การตั้งข้อสันนิษฐานของครุมนตรี ตราโมท ว่าเพลงเดี่ยวที่อวดฝีมือกัน เช่น แขกมอญ สารถี พญาโคก และนกขมิ้น ได้เริ่มปรากฏขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ซึ่งปรากฏการณ์นี้ เป็นมุมมองที่สะท้อนให้เห็นถึง ชุดความคิดเรื่อง “พื้นที่ของเพลงเดี่ยว” ของดนตรีราชสำนักสยามในอดีต ดังนั้นประเด็นและปัญหาที่น่าสนใจสำหรับงานวิจัยนี้ คือ ประวัติและพัฒนาการของเพลงเดี่ยวเป็นอย่างไร เพลงเดี่ยวที่ปรากฏได้สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางดนตรีที่สำคัญอย่างไรและเกี่ยวข้องกับนักดนตรีคนสำคัญอย่างไรบ้าง งานค้นคว้าเรื่องดนตรีจากแผ่นเสียงเก่าของ พูนพิศ อมาตยกุล (2540) กล่าวถึงเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ เช่น “เดี่ยวระนาดเอก เพลงการเวก สามชั้น” โดยขุนเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทิน) (พ.ศ. 2409-2492) ในแผ่นเสียงตราโอเดียน (101322) และ “เดี่ยวปี่เพลงเขตนอก โดยขุนเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทิน)” ในแผ่นเสียงตราโอเดียน หน้าสีน้ำตาล (101326) เป็นร่องรอยที่แสดงถึงการเกิดเพลงเดี่ยว ที่อยู่ร่วมสมัยกับเพลงทยอยเดี่ยวของครุมีแขกตามข้อสันนิษฐานของ มนตรี ตราโมท (2531) ประเด็นเรื่องการสืบค้นเพลงเดี่ยวในอดีตจากแผ่นเสียงนี้ ได้นำมาสู่การเป็นประเด็นและเป้าหมายของงานวิจัยเพื่อต่อยอดความรู้ให้สมบูรณ์มากขึ้น

การสืบค้นและการมุ่งประเด็นในเรื่อง “เสียงในอดีต” ที่ได้จากแผ่นเสียงโบราณจะเป็นสิ่งที่ทำให้ ทราบถึงผลงานและมีมือของครูและนักดนตรีคนสำคัญในอดีต ดังนั้น “แผ่นเสียงโบราณ” จึงนับว่าเป็นหลักฐานสำคัญที่จะให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงระหว่างดนตรีกับบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องได้ นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่สามารถให้คำตอบได้ว่าปรากฏการณ์ทางดนตรีของเพลงเดี่ยวในสังคมไทยที่ได้จากแผ่นเสียงโบราณนั้นเป็นอย่างไร สะท้อนให้เห็นถึงมิติทางสังคม ประวัติศาสตร์และลักษณะเฉพาะทางดนตรีได้อย่างไร

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเพลงเดี่ยวในแผ่นเสียงของ พูนพิศ อมาตยกุล (2540) ที่ตั้งข้อสันนิษฐานว่าแผ่นเสียงตราสุนัข หน้าเหลือง (GC13-13859-60) ที่เป็นผลงานการเดี่ยวเปียโน เพลงลาวแพน ของพระสรรเพชญ์ (บัว กมลวาทิน) นั้นเป็นผลงานที่ได้บันทึกเดี่ยวเปียโน เพลงลาวแพนเป็นคนแรกของสยาม และได้ตั้งข้อสังเกตในภาพรวมของเพลงเดี่ยวว่า “แผ่นเสียงโบราณนั้นที่เคยพบเพลงเดี่ยวมักอัดเสียงสมัยรัชกาลที่ 7 เสียเป็นส่วนใหญ่ อาทิ เดี่ยวเพลงพญาโคก ด้วยเปียโน โดยคุณสมิตรา สุจริตกุล เดี่ยวซิมเพลงลาวแพน โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท เดี่ยวซิมเพลงพญาโคก โดยนายประพาส สอนขวัญ เดี่ยวซิมเพลงนกขมิ้นและลาวแพน โดยนายพุ่ม นันทพล เป็นต้น” (พูนพิศ อมาตยกุล, 2540) ดังนั้นผลการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในงานวิจัยนี้ อาจนำมาสู่การพิสูจน์ข้อสันนิษฐานของ พูนพิศ อมาตยกุล (2540) ไปพร้อมกับการค้นพบข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้น

หากพิจารณาผลงานวิจัยเกี่ยวกับเพลงเดี่ยวเพลงไทยในรอบยี่สิบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2540-2560) พบว่า งานวิจัยส่วนมากมิได้มุ่งศึกษาเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงเป็นสำคัญ แต่มุ่งวิเคราะห์ลักษณะทำนองของเพลงเดี่ยวรวมถึงการศึกษาระบบสืบทอดเพลงเดี่ยว โดยได้พยายามอธิบายความงามของเพลงเดี่ยวผ่านการวิเคราะห์โครงสร้างทำนองและการวิเคราะห์กลวิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีหลากหลายชนิด

ในการพัฒนากรอบแนวคิดการศึกษาแผ่นเสียงโบราณในงานวิจัยนี้ นอกจากคุณสมบัติเก่าประการที่ พูนพิศ อมาตยกุล (2540) ได้ให้คำแนะนำวิธีการศึกษาแผ่นเสียง ผู้วิจัยยังได้ศึกษาผลงานของนักวิชาการต่างชาติเพื่อนำมาปรับใช้ด้วยเช่นกัน ได้แก่ Read and Welch (1976), Leibinger (2005), Wells (2010) และ Mitchell (2015, 2016a, 2016b) ทำให้นำมาสู่การกำหนดกรอบความคิดสองวิธีการ คือ การศึกษาข้อมูลที่ปรากฏบนสลากแผ่นเสียง (discographical methodology) และการศึกษาเสียงที่บันทึกในแผ่นเสียง (discological methodology)

Discography เป็นการศึกษาข้อมูลที่ปรากฏบนสลากแผ่นเสียง ได้แก่ (1) ตราแผ่นเสียง (2) ชื่อศิลปิน (3) ชื่อเพลง (4) ชื่อเครื่องดนตรี (5) หมายเลขประจำแผ่น (6) รหัสการผลิต

(7) สังกัดของนักดนตรี เป็นต้น โดยมุ่งจัดการข้อมูลและใช้การตีความ สรุปลงเป็นความรู้ ในขณะที่ **discology** เป็นการศึกษาเสียงที่บันทึกในแผ่นเสียง มุ่งศึกษาวิเคราะห์บทเพลงในเชิงองค์ประกอบของดนตรี เมื่อนำวิธีการดังกล่าวมาปรับใช้กับการศึกษาแผ่นเสียงเพลงเดี่ยวในครั้งนี้ จะนำไปสู่การได้ข้อมูลใหม่ที่เป็นประโยชน์ทั้งทางด้านประวัติ (about music) และลักษณะของดนตรี (in music) ที่สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับเพลงเดี่ยวได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การศึกษาเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ” ประเภทแผ่นเสียงครึ่ง ความเร็ว 78 rpm เพื่อศึกษาประวัติการบันทึกเสียงเพลงเดี่ยว ลักษณะสำคัญของเพลงเดี่ยวและปรากฏการณ์ทางดนตรีที่เกี่ยวกับเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ ในกรอบของการศึกษาด้าน ดนตรีวิทยา (musicology) ที่จะนำมาสู่ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ทางดนตรีของเพลงเดี่ยวในสังคมไทยตามที่กล่าวในข้างต้น

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษารายละเอียดการบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ
- 2) เพื่อศึกษาลักษณะสำคัญทางดนตรีของเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ
- 3) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางดนตรีที่เกี่ยวข้องกับเพลงเดี่ยวที่ได้จากแผ่นเสียงโบราณ

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษาเพลงเดี่ยวเพลงไทยจากแผ่นเสียงโบราณ ใช้การศึกษาและวิจัยเอกสาร ใจหายสำคัญ คือ แผ่นเสียงสามารถบอกอะไรได้บ้าง กำหนดขอบเขตแหล่งข้อมูลสองแห่ง คือ (1) อาศรมดนตรีวิฑูรย์มหาวิทยาลัยมหิดล (2) หอสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ โดยเลือกศึกษาเฉพาะแผ่นเสียงครึ่ง ชนิด 78 rpm ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผ่นเสียงโบราณ เพลงเดี่ยว แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาข้อมูล (discography) จากตราแผ่นเสียง จากข้อความ หมายเลข ตัวอักษร สัญลักษณ์ ตราสินค้าและสีของสลากหน้าแผ่นเสียง
- 3) ศึกษาข้อมูลเสียงที่บันทึก นำมาถอดทำนองเป็นโน้ตระบบอักษรไทยเพื่อศึกษา ลักษณะของทำนองเพลง

- 4) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเรื่องแผ่นเสียงโบราณและผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี
- 5) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหน้าแผ่นเสียง (discography) เช่น นักดนตรี นักร้อง ผู้คุมวง หมายเลขประจำแผ่น รหัสการผลิต แล้วนำมาตีความอธิบายเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เช่น รายชื่อนักดนตรี รายชื่อเพลงเดี่ยว ปีที่ผลิต
- 6) วิเคราะห์ทำนองเพลงจากแผ่นเสียง (discology) ด้วยหลักการวิเคราะห์ดนตรีไทย เพื่อศึกษาลักษณะสำคัญของเพลงเดี่ยว
- 7) สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการ discography และ discology อธิบายเป็นปรากฏการณ์ทางดนตรีของเพลงเดี่ยวที่ได้จากแผ่นเสียงโบราณ
- 8) เรียบเรียงผลการวิจัย
- 9) ตรวจสอบข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ
- 10) นำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัย

แบ่งประเด็นการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็นสามหัวข้อ (1) รายละเอียดการบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ (2) ลักษณะสำคัญทางดนตรีของเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ และ (3) ปรากฏการณ์ทางดนตรีที่เกี่ยวข้องกับเพลงเดี่ยวที่ได้จากแผ่นเสียงโบราณ ดังนี้

1) รายละเอียดการบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ

จากการศึกษาสามารถสืบค้นแผ่นเสียงครั้งที่บันทึกเพลงเดี่ยวได้จำนวน 13 ตราสินค้า ได้แก่ (1) โอเดียน (Odeon) (2) เบกา (Beka) (3) ปาเต๊ะ (Pathe) (4) สุนัข (HMV) (5) พาร์โลโฟน (Parlophon) (6) คณะนารีศรีสุมิตร (7) โคลัมเบีย (Columbia) (8) สุนทรภรณ์ (9) กระต่าย (ต.เง็กชวณ) (10) ระฆังทอง (11) สังข์ทอง (12) กรมศิลป์การ (13) มงกุฎ โดยลำดับดังนี้

1) แผ่นเสียงตราโอเดียน (Odeon) เป็นของบริษัท International Talking Machine ผลิตจากประเทศเยอรมัน ได้เข้ามาในสยามสองช่วง คือ ช่วงแรก ตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ต่อต้นรัชกาลที่ 6 อยู่ระหว่างพุทธศักราช 2450-2457 มีหน้าแผ่นสามสี คือ แดง น้ำเงิน และน้ำตาล มีหมายเลขสามหมวด คือ 101000, 150000, 76600 ช่วงที่สอง อยู่ในสมัยรัชกาลที่ 7 พุทธศักราช 2471-2474 อยู่ในหมวดหมายเลข A229000 การบันทึกเสียงที่บันทึกระหว่างพุทธศักราช 2450-2453 ส่วนใหญ่เป็นผลงานการเดี่ยวปีและระนาดเอกของ “ขุนเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทีน)” พบจำนวนสามแผ่นทหหน้า ได้แก่ เดี่ยวระนาดเพลง

การเวก (101322-3) เดี่ยวปีเพลงฉุยฉาย (101324-26) และเดี่ยวปีเพลงกราวใน (101328) นอกจากนี้ยังมีผลงานการเดี่ยวปีของนายแปลก (ต่อมาได้เลื่อนเป็นพระยาประสานดุริยศัพท์) คือ เดี่ยวปีเพลงเขตนอก ตับนางลอย (150016) ขับร้องโดยหม่อมส้มจิ้น ต่อมาในพุทธศักราช 2474 แผ่นเสียงตราโอเดียน ได้กลับเข้ามาบันทึกเสียงในสยามอีกครั้ง ใช้หน้าแผ่นเสียงสีแดง หมายเลข A229000 เพลงเดี่ยวที่พบมีสองเพลง คือ พระยาโคตรก (สะกดตามแผ่น) ขับร้องโดย “หลวงเสียงเสนาะกรรม” (สะกดตามแผ่น) วงเครื่องสายหลวงประดิษฐไพเราะ เดี่ยวรอบวง จำนวนหกหน้าจบ (A229014a-f) เพลงที่สองคือเพลงลาวแพน เดี่ยวขิม นายบุญธรรม ตราโมท จำนวนสองหน้าจบ (A229020a-b) คาดว่าบันทึกเสียงในพุทธศักราช 2474 เช่นกัน

2) แผ่นเสียงตราเบกา (Beka) เป็นแผ่นเสียงหน้าปกสีแดง มีรูปนกกระยางเหลียวหลังมองลำโพงและแผ่นเสียง ได้เริ่มบันทึกเสียงในสยามในระหว่างพุทธศักราช 2450-2452 ในตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 5 แผ่นเสียงเพลงเดี่ยวที่ค้นพบทั้งหมดเป็นผลงานการเดี่ยวของ “ขุนเสนาะดุริยางค์” จำนวนหกหน้าอยู่ระหว่างหมายเลข 25019-25031 ได้แก่ เดี่ยวระนาด เพลงกราวใน (25019) เดี่ยวระนาดเพลงแขกลพบุรี (25025) ไม่ระบุชื่อนักดนตรี สำหรับแผ่นเสียงระนาดเดี่ยวเพลงแขกลพบุรีนี้ เมื่อฟังเสียงแล้ว พบว่า เป็นเพลงบังใบ สามชั้น บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสามชิ้นคือ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวง โดยไม่มีเครื่องประกอบจังหวะ นอกจากนี้ยังมีอีกสองเพลง คือ เดี่ยวปีเพลงแขกมอญ (25028) และเดี่ยวปีเพลงเขตนอก (25029-31) ทั้งหมดเป็นผลงานของขุนเสนาะดุริยางค์

3) แผ่นเสียงตราปาเต๊ะ (Pathe) ได้เข้ามาบันทึกเสียงเพลงสยามครั้งแรกในช่วงพุทธศักราช 2451-2452 โดยวิศวกรชื่อ Mr. Henri Lachapelle ต่อมาในพุทธศักราช 2453 บริษัทได้ส่ง Mr. Theobald J. Noble เข้ามาอัดเป็นครั้งที่สอง ในบรรดาแผ่นเสียงปาเต๊ะ ส่วนมากบันทึกเสียงวงดนตรีหลายประเภท เช่น พิณพาทย์ดึกดำบรรพ์ วงพิณพาทย์วงพิณพาทย์เครื่องใหญ่ เครื่องสายมโหรี แคนวง แตรวงกรมทหารราบที่ 3 สำหรับแผ่นเสียงเพลงเดี่ยวพบจำนวนสองหน้า คือ เดี่ยวปีเพลงฉุยฉายและแม่ศรี (47035A-47035B) ขับร้องโดยแม่ปุม-แม่แป้น สันนิษฐานว่าเป็นแผ่นเสียงที่ได้บันทึกเมื่อเดือนสิงหาคม พุทธศักราช 2452

4) แผ่นเสียงตราสุนัข (HMV) เป็นของบริษัท Gramophone Concert Record ตราสินค้า เป็นรูปสุนัขชื่อนิปเปอร์ (Nipper) แผ่นเสียงสีเหลืองส่วนมากควบคุมดนตรีโดย “พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)” บันทึกเสียงที่โรงละครหลวงมิกสวัน แผ่นเสียงเพลงเดี่ยวที่พบมีสองลักษณะ คือการเดี่ยวเครื่องดนตรีชิ้นเดียว ได้แก่ เดี่ยวปีเพลงลาวแพนโดยหลวงสรรเพลงสรวง สองหน้าจบ (P6168/GC13.13859-60) บันทึกเสียงใน

ระหว่างพุทธศักราช 2465-2466 เช่นกัน สำหรับแผ่นเสียงที่เดี่ยว รอบวง พบจำนวนสองเพลง คือ **สารถิ** แผ่นที่ 1 (P6061/GC13-13754-55) ร้องและรับด้วยวงพิณพาทย์ แผ่นที่ 2 (P6066/GC13-13855-56) เดี่ยวปีโดยหลวงสรเพลงสรวง เดี่ยวระนาดโดยพระเพลงไพเราะ เดี่ยวฆ้องวงใหญ่โดยหลวงศรีวาจิต แผ่นที่ 3 (P6168/GC13-13857-58) เดี่ยวฆ้องเล็กโดยขุนสร้อยสำเนียงสน และเดี่ยวระนาดทุ้มโดยหลวงพาทย์บรรเลงรมย์ เพลงที่สอง คือ **เพลงนกขมิ้น** รับเครื่องสาย เดี่ยวรอบวง จำนวนสองแผ่นจบ แผ่นที่ 1 (GC13-13859-60) แผ่นที่ 2 (P6169/GC13-13861-2) เดี่ยวด้วยเครื่องดนตรีจำนวนสามชิ้น ได้แก่ ซอด้วงโดยหลวงไพเราะ เสียงซอ ขลุ่ยโดยพระเพลงไพเราะ ซออู้โดยหลวงสรเพลงสรวง ไม่มีจะเซ้

ภาพ 1 แผ่นเสียงตราโอเดียน (Odeon)
ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล

ภาพ 2 แผ่นเสียงตราสุนัข (HMV) เหลือง
ที่มา: หอสมุดแห่งชาติ

5) แผ่นเสียงตราพาร์โลโฟน (Parlophon) มีหลากหลายแผ่นเสียงหลายสี เช่น ม่วง แดง เขียว น้ำเงินเข้ม เป็นต้น ในพุทธศักราช 2471 ได้จัดที่ห้างสุชาติลิก แผ่นเสียงเพลงเดี่ยว พบอยู่สองหมวด คือ หมายเลข 25019-25478 ซึ่งเป็นหมวดหมายเลขเดิมที่เบกาเคยใช้ในระหว่างพุทธศักราช 2450-2452 แล้วนำมาผลิตซ้ำอีกครั้งโดยใช้ตราพาร์โลโฟน ได้แก่ เดี่ยวระนาดเอกเพลงกราวใน (25019) ไม่ระบุชื่อนักดนตรี เดี่ยวปีเพลงเชิดนอกโดยขุนเสนาะดุริยางค์ (25029-25031) เดี่ยวปีชวาเพลงสะละมา (สะกดตามแผ่น) (25035) โดยขุนเสนาะดุริยางค์ บันทึกเสียงประมาณพุทธศักราช 2451 เดี่ยวแขกมอญ เครื่องสายเปล่า ขลุ่ยนายพื่อนชอนายมา (25477-25478) แต่แผ่นเสียงแผ่นนี้ไม่ใช่รูปแบบทางเดี่ยวที่เป็นโอต-พัน แต่เป็นลักษณะการบรรเลงดำเนินทำนองแบบรวมวง คาดว่าบันทึกเสียงประมาณพุทธศักราช 2453 สำหรับแผ่นเสียงที่ได้บันทึกในช่วงหลังระหว่างพุทธศักราช 2470-2471 เป็นหมวด หมายเลขระหว่าง B18541-B18716 ได้แก่ เดี่ยวปีเพลงเชิดนอก (B18541-16) โดยนายเทวาประสิทธิ์พาทย์โกศล เดี่ยวซิมเพลงลาวแพน (B18701-1) โดยนายพุ่ม นันทพล เดี่ยวซิมเพลงพระยาไศรภ (B18705-1) โดยนายพุ่ม นันทพล จำนวนสองหน้าจบ เดี่ยวขลุ่ยเพลงนกขมิ้น

(B18706-4) โดยนายจิตร เสนีวงศ์ เดี่ยวหีบเพลง **เพลงสารถิ** (B18709-I) โดยนายประภาส สนวนขวัญ เดี่ยวหีบเพลง**เพลงพระยาโครก** (B18712-1) โดยนายประภาส สนวนขวัญ จำนวน สองหน้า และเดี่ยวไวโอลิน**เพลงลาวแพน** (B18716-2) โดยนายประภาส สนวนขวัญ

6) **แผ่นเสียงตราคณะนารีศรีสมุทร** เป็นแผ่นเสียงของคนไทยที่บันทึกโดยบริษัท Deutsche Crystalate G.M.B.H หน้าแผ่นเสียงสีน้ำเงิน มีรูปกรอบพักตร์ (หรือเรียกอีกชื่อ หนึ่งว่ากรอบพักตร์สีทอง) หมายเลขประจำแผ่นระหว่าง **30000-30011** (CSJ 2934-2953) ได้บันทึกเพลงเดี่ยวในช่วงสมัยรัชกาลที่ 7 ในพุทธศักราช 2473 ที่ห้องใต้ดินบ้านพระสุจริต สุดา ถนนพระรามที่ 5 คือ แผ่นเสียงหมายเลข **No.30011** เดี่ยวเปียโน โดยคุณสมิตรา สุจริตกุล (2450-2529) สองเพลง ได้แก่ **เพลงพญาโศก** ขับร้องโดยประคอง พุ่มทองสุก (นิภา อภัยวงศ์) และ **เพลงนกขมิ้น** ขับร้องโดยแนบ เนตรานนท์

7) **แผ่นเสียงตราโคลัมเบีย (Columbia)** บริษัทตั้งอยู่ในเมืองลอนดอน ประเทศ อังกฤษ ได้เข้ามาบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวเพลงไทยในช่วงสมัยรัชกาลที่ 7 ร่วมยุคกับแผ่นเสียง ตรากระต่ายของนาย ต.เง็กชวน ในราวพุทธศักราช 2473 เป็นต้นมา เพลงเดี่ยวที่พบมีทั้ง เพลงเดี่ยวเพลงไทยที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย ได้แก่ เดี่ยวจะเข้ **เพลงสารถิ** (51027) โดยนางสาวทูล พาทยโกศล ขับร้องโดยหม่อมเจริญ จำนวนสี่หน้าจบ เดี่ยวซอสามสาย**เพลง เข็ดนอก** (51032-51033) โดยนายเทวาประสิทธิ์ สำหรับเพลงเดี่ยวเพลงไทยด้วยเครื่องดนตรี ตะวันตก พบสองเพลง คือ เดี่ยวหีบเพลง**เพลงพระยาโครก** (สะกดตามแผ่น) (51087) โดย สิบเอกวิง ช้างแก้ว คณะเครื่องสายวงนายก๊วน นางทัพ ร้อง สองหน้าจบ และเดี่ยวคราริแนต (สะกดตามแผ่น) **เพลงเข็ดนอก** (51107) โดยสิบโทปลั่ง นางทัพ ร้อง สันนิษฐานว่าบันทึกเสียง ประมาณพุทธศักราช 2473

8) **แผ่นเสียงตราสุนทรภรณ์** เป็นผลงานของกลุ่มนักดนตรีที่อยู่ในสังกัด กรมโฆษณาการ เพลงเดี่ยวค้นพบอยู่ในสองหมวด คือ **SSP001-SSP010** ได้แก่ เดี่ยวจะเข้ (สะกดตามแผ่น) **เพลงลาวแพน** ทางหวาน (SSP001) โดยนางระตรี วิเศษสุรการ เดี่ยวขลุ่ย **เพลงสาธิตาขมเดือน** (SSP002) โดยนายจำเนียร ศรีไทยพันธ์ เดี่ยวระนาดเอก**เพลงต่อยุรูป** (SSP008) โดยนายบุญยงค์ เกตุคง เดี่ยวระนาดทุ้ม**เพลงแขกมอญ** (SSP010) โดยนายบุญยงค์ เกตุคง หมวดที่สอง หมายเลข **SSP9** ได้แก่ เดี่ยวจะเข้ เพลง**มู่ล่ง** โดย นางระตี วิเศษสุรการ วงดนตรีไทยโฆษณาฉบับเชิงและเดี่ยวฆ้องใหญ่**เพลงพระยาโครก** (สะกดตามแผ่น) โดย นายสมาน ทองสุโชติ ซึ่งแผ่นเสียงทั้งหมดนี้บันทึกขึ้นประมาณพุทธศักราช 2499-2501

9) **แผ่นเสียงตรากระต่าย** (ต.เง็กชวน) ก่อตั้งขึ้นโดยนาย ต. เง็กชวน (2432-2513) บันทึกเสียงครั้งแรกในพุทธศักราช 2468 แผ่นเสียงเพลงเดี่ยวมีทั้งเพลงเดี่ยวเพลงไทยบรรเลง

ด้วยเครื่องดนตรีไทยและเพลงเดี่ยวเพลงไทยบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีตะวันตก เช่นเดียวกับแผ่นเสียงตราโคลัมเบีย สามารถแบ่งออกเป็น 5 หมวด คือ (1) หมายเลข 30626-30635 เดี่ยวปีแซ็กโซโฟนลาวแพน เดี่ยวปีครารี่แน็ต (สะกดตามแผ่น) พระยาโศกร (สะกดตามแผ่น) ทั้งสองเพลงบรรเลงโดยสิบทโปปลั่ง (ไม่ทราบนามสกุล) ขับร้องโดย นางทับ บุญยรัตน์พันธ์ บ้านทีกเสียงประมาณพุทธศักราช 2473 (2) หมายเลข T8563-T8575 เพลงกราวโนและซิมใหญ่ เดี่ยวจะเข้ โดยประคอง กัณท์กาญจน บ้านทีกเสียงประมาณพุทธศักราช 2496 (3) เป็นหมวดที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในหลายมิติ เช่น เพลง เครื่องดนตรี นักดนตรี และยังแสดงให้เห็นถึงความคลี่คลายของนิยามเพลงเดี่ยวที่มีมาแต่อดีตเป็นช่วงที่พบแผ่นเสียงเพลงเดี่ยวมากที่สุด ได้แก่ หมายเลข TC111-TC253 ประกอบด้วย **กลุ่มนิทรา เขมรไพรโยค เขมรปากท่อ แขกฉิ่ง แขกมอญ จีนเก็บบุปผา เจ้าเซ็น เข็ดนอก นกขมิ้น บังใบ พญาโคก มุล่ง ลมพัดชายเขา ลาวแพน สระระหมา สารดี แสนคำนึง เครื่องดนตรี** ได้แก่ ชลุ่ม ชิม จะเข้ ซอด้วง ซออู้ ปี่ชวา ครารี่เนต แมนโดลิน ไวโอลินและทึบเพลง สันนิษฐานว่าบ้านทีกเสียงอยู่ในระหว่างพุทธศักราช 2499-2503 นักดนตรีที่บรรเลงเครื่องดนตรีไทยได้แก่ กมล มาลัย มาลัย คณะพาทยโกศล จำนงค์ ส่งศรีวิวัฒน์ เบญจรงค์ ฉ่างฉวี ประคอง กัณท์กาญจน สุตใจ นุตานันต์ และนักดนตรีที่บรรเลงเครื่องดนตรีตะวันตก ได้แก่ ตระกูล วิเศษศิริ ประจักษ์ วงษาโรจน์ มล.ทวีวงศ์ วัชรวิงค์ วิง ช้างแก้ว (4) หมายเลข T705-T715 ได้แก่ **ลมพัดชายเขา** ชลุ่ม นายเทียบ คงลายทอง เจ้าเซ็น สระระหมา โดยศิลปินแห่งกรมศิลปากร เพลงพันธุ์ฝรั่ง เดี่ยวทึบเพลง นายวิง ช้างแก้ว และรำกลองยาว เดี่ยวแมนโดลิน คณะดนตรีรส และ หม่อมหลวง ทวีวงศ์ วัชรวิงค์ คาดว่าบ้านทีกเสียงประมาณพุทธศักราช 2503 (5) หมายเลข T2008-T2036 ได้แก่ ลาวแพน เดี่ยวทึบเพลงนายวิง ช้างแก้ว และพระยาโศก (สะกดตามแผ่น) เดี่ยวซอด้วง นางเบญจรงค์ ฉ่างฉวี บ้านทีกเสียงประมาณพุทธศักราช 2405-2406

10) แผ่นเสียงตราระฆังทอง บ้านทีกเสียงโดยบริษัท Deutsche Crystalate G.M.B.H หน้าแผ่นสีแดงตัวอักษรพิมพ์ดีดสีทอง แผ่นเสียงเพลงเดี่ยวที่พบทั้งหมดเป็นผลงานของ นายย้อย เกิดมงคล เมื่อพุทธศักราช 2474 ซึ่งเป็นผู้บรรเลงไวโอลินและจะเข้ ได้แก่ เดี่ยวไวโอลินเพลงเข็ดนอก (30463) ขับร้องโดยนางทับ บุญยรัตน์พันธ์ เดี่ยวไวโอลินเพลงแกกฉิ่ง (30472) เดี่ยวจะเข้เพลงกราวโน (30447-30448) จำนวนสี่หน้า ขับร้องโดยนางละม่อม อิศรากร และนางทับ บุญยรัตน์พันธ์

11) แผ่นเสียงตราสังข์ทอง หน้าแผ่นสีเหลืองตัวอักษรสีแดงมีรูปสังข์อยู่บนพาน เป็นแผ่นเสียงที่บ้านทีกในประมาณพุทธศักราช 2500 ที่พบมีสามเพลง คือ ลาวแพน แขกมอญ สุรินทรานู ได้แก่ เดี่ยวจะเข้เพลงลาวแพนใหญ่ (STC1027-STC1028) นางสินบรรเลงการ

เดี่ยวขอสามสายเพลงแขกมอญ (STC1033) โดยนายเทวาประสิทธิ์ จำนวนสองหน้า และ
เดี่ยวขอสามสายเพลงสุรินทร์ราหู (TSC1033) โดยนายเทวาประสิทธิ์

12) แผ่นเสียงตรากรมศิลปากร เป็นแผ่นเสียงหน้าแผ่นสีครีมออกส้ม ตัวหนังสือ
สีน้ำตาล มีตรากรมศิลปากรอยู่บนแผ่น พบแผ่นเสียงเพลงเดี่ยวที่ได้บันทึกไว้ในพุทธศักราช
2501-2502 จำนวนห้าเพลง ได้แก่ เรื่องตวงพระธาตุ ฉุยฉาย เข็ดนอก นกขมิ้น และ
แอ้วเกล้าขอ ประกอบด้วย หมายเลข 0007 เรื่องตวงพระธาตุ เดี่ยวจะเข้ โดยนางสนธิ
บรรเลงการ หมายเลข 0008 เพลงฉุยฉาย เดี่ยวปีโน นายเทียบ คงลายทอง ขับร้องโดย
นางอุษา คันธมาลย์ จำนวนสองหน้า หมายเลข 0009 เข็ดนอก เดี่ยวระนาด นายพริ้ง
ดนตรีรส หมายเลข 0017 นกขมิ้น เดี่ยวขลุ่ย นายเทียบ คงลายทอง ขับร้องโดยนายประเวช
กุ่มทุพ จำนวนสองหน้า หมายเลข 0022 แอ้วเกล้าขอ เดี่ยวซออู้ โดยหลวงไพเราะเสียงขอ
ขับร้องโดยเสรี หวังในธรรมและแซมซ้อย ดุริยพันธ์

13) แผ่นเสียงตรามงกุฏ มีหน้าแผ่นสีฟ้ามีรูปมงกุฎสีเหลืองประดับเพชรสีขาว
เส้นขอบเป็นรูปดาวล้อมรอบแผ่นตัวหนังสือสีดำ เป็นแผ่นเสียงที่บันทึกระหว่างพุทธศักราช
2501-2502 พบแผ่นเสียงเพลงเดี่ยวจำนวนสองเพลง คือ หมายเลข LSC1013 เดี่ยวระนาด
บุโหล่ง (สะกดตามแผ่น) บรรเลงโดยคณะเทวาประสิทธิ์ จำนวนสองหน้า หมายเลข LSC1015
เข็ดนอก เดี่ยวปีครารี่เน็ด (สะกดตามแผ่น) เป็ร้อง วิหารทอง

ตาราง 1 ตัวอย่างแผ่นเสียงเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงครึ่งระหว่าง พ.ศ. 2451-2506

ที่	ตราแผ่นเสียง Brand	หมายเลข Number	เพลง Piece	เครื่อง Instrument	นักดนตรี Performer	นักร้อง Vocalist	ปี พ.ศ. Year
1	Beka	25019-	แขก	ปีโน	ขุนเสนาะ	-	2451
		25031	มอญ เข็ดนอก	ปีโน	ขุนเสนาะ	-	
2	Odeon	101322-	การเวก	ระนาดเอก	ขุนเสนาะ	จอน	2451
		101555	กราวใน	ปีโน	ขุนเสนาะ	-	
3	Parlophon	25019-	กราวใน	ระนาดเอก	ขุนเสนาะ	-	2451
		25478	สระ หม่า	ปีชวา	ขุนเสนาะ	-	
4	Pathe	47035	ฉุยฉาย	ปีโน	ขุนเสนาะ	ปุ่น	2452
			แม่ศรี	ปีโน	ขุนเสนาะ	แป้น	

ตาราง 1 (ต่อ) ตัวอย่างแผ่นเสียงเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงครึ่งระหว่าง พ.ศ. 2451-2506

ที่	ตราแผ่นเสียง Brand	หมายเลข Number	เพลง Piece	เครื่อง Instrument	นักดนตรี Performer	นักร้อง Vocalist	ปี พ.ศ. Year
5	Odeon	150000- 150016	เข็ดนอก	ปี่ใน	แปลก	หม่อม สัมพันธ์	2453
6	His Master's Voice	GC13- 13754- 13862	นกขมิ้น ลาวแพน	ซอด้วง ปี่ใน	หลวงไพเราะ เสียงขอ หลวงสรรเพลง สรวง	ขุนเสียง เสนาะ กรรณ ขุนเสียง เสนาะ กรรณ	2465
7	Parlophon	B18701- 18716	พญาโศก นกขมิ้น	ขิม ขลุ่ย	พุ่ม นันทพล จิตร เสนีวงศ์	- -	2470
8	คณะนารีศรี สุมิตร	30011	นกขมิ้น พญาโศก	เปียโน เปียโน	สุมิตรรา สุจริตกุล	แนบ เนต รานนท์ ประคอง พุ่มทองสุข	2473
9	กระต่าย	30626- 30635	ลาวแพน พญาโศก	แซกโซโฟน ครารีนต	ส.ท.ปลั่ง ส.ท.ปลั่ง	ทับ บุญย รัตพันธ์ ทับบุญยรัต พันธ์	2473
10	กระต่าย	K3011- 3013	ลาวแพน พญาโศก	จะเข้ ไวโอลิน	คณะตรา กระต่าย คณะตรา กระต่าย	- -	2473
11	Columbia	51027- 51107	ขิมใหญ่ พญาโศก	จะเข้ หีบเพลง	ทูล ส.อ.วิง ข้างแก้ว	หม่อมเจริญ ทับ บุญย รัตพันธ์	2473
12	Odeon	A229014- 229020	พญาโศก ลาวแพน	จะเข้	เครื่องสายหล วงประดิษฐ์ ไพเราะ บุญธรรม ตราโมท	หลวงเสียง เสนาะ กรรณ - -	2474

ตาราง 1 (ต่อ) ตัวอย่างแผ่นเสียงเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงครึ่งระหว่าง พ.ศ. 2451-2506

ที่	ตราแผ่นเสียง Brand	หมายเลข Number	เพลง Piece	เครื่อง Instrument	นักดนตรี Performer	นักร้อง Vocalist	ปี พ.ศ. Year
13	ระฆังทอง	30463-	กราวโน	จะเข้	ย้อย	-	2474
		30468	เข็ดนอก	ไวโอลิน	เกิดมงคล ย้อย เกิดมงคล	ทับ บุญย รัตพันธุ์	
14	กระต่าย	T8563-	กราวโน	จะเข้	ประคอง	-	2496
		8575	ขิมใหญ่	จะเข้	กัณท์กาญจน ประคอง กัณท์กาญจน	-	
15	กระต่าย	GET440	ต๋อยมวย	ปี่ชวา	ปี่พาทย์ดุริย ประณีต	-	2496
16	สุนทรภรณ์ (เหล็ก)	SSP001-	พญาโคก	ฆ้องวงใหญ่	สมาน	-	2499-
		010, SSP9	ลาวแพน	จะเข้	ทองสุโขติ ระตรี วิเศษสุร การ	-	2501
17	กระต่าย	TC111-	เขมร	ขลุ่ย	สุดใจ	-	2499-
		253	ไทรโยค เขมร ปากท่อ	แมนโดลิน	นุตานันติ มล.ทวีวงษ์ วัชรวิงศ์	-	2503
18	สังข์ทอง	STC1027-	แขก	ซอสามสาย	เทวาประสิทธิ์	-	2500
		1033	มอญ ลาวแพน	จะเข้	สนิทบรรเลง การ	-	
19	กรม ศิลปากร	0007-	ดวงพระ	จะเข้	สนิทบรรเลง	-	2501-
		0022	ธาตุ เข็ดนอก	ระนาดเอก	การ พริ้ง ดนตรีรส	-	2502
20	มงกุฏ	LSC1013-	เข็ดนอก	ครารินต	เป็ร้อง	-	2501-
		1015	มุล่ง	ระนาดเอก	วิหารทอง คณะเทวา ประสิทธิ์	-	2502

ตาราง 1 (ต่อ) ตัวอย่างแผ่นเสียงเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงครึ่งระหว่าง พ.ศ. 2451-2506

ที่	ตราแผ่นเสียง Brand	หมายเลข Number	เพลง Piece	เครื่อง Instrument	นักดนตรี Performer	นักร้อง Vocalist	ปี พ.ศ. Year
21	กระต่าย	T705-715	พันธุ์ฝรั่ง ลมพัดซา เขา	ทึบเพลง ขลุ่ย	วิง ช้างแก้ว เทียบ คงลายทอง	- -	2503
22	กระต่าย	T2008- 2036	พญาโคก ลาวแพน	ซอด้วง ทึบเพลง	เบญจรงค์ แฉ่งฉวี วิง ช้างแก้ว	- -	2504- 2506

จากการศึกษารายละเอียดของแผ่นเสียงจำนวน 13 ตราสินค้า สามารถสรุปเป็นสามประเด็น คือ **นักดนตรี เครื่อง เพลง** รายละเอียดดังนี้ 1) **นักดนตรี** ที่ได้บันทึกเสียง (ลำดับตามปี พ.ศ. ที่บันทึกเสียง) ได้แก่ ขุนเสนาะดุริยางค์ นายแปลก (ต่อมาคือ พระยาประสานดุริยศัพท์) หลวงไพเราะเสียงซอ หลวงสรรเพลงสรวง พุฒ นันทพล จิตร เสนีวงศ์ สุมิตรา สุจริตกุล สิทธิพลั้ง นางสาวทูล (คุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ) สิบบอกวิง ช้างแก้ว บุญธรรม ตราไมท (มนตรี ตราไมท) ย้อย เกิดมงคล ประคอง กัณหาญจน สมาน ทองสุโชติ ระตรีวิเศษสุรการ สุดใจ นุตาณัติ หม่อมหลวงทวีวงศ์ วัชรวิงค์ เทวาประสิทธิ์ พาทยโกศล สนิทบรรเลงการ พริ้ง ดนตรีรส เป็รื่อง วิหารทอง เทียบ คงลายทอง เบญจรงค์ แฉ่งฉวี เป็นต้น 2) **เครื่องดนตรี** ที่นำมาบรรเลงเพลงเดี่ยว (ลำดับตามปี พ.ศ. ที่บันทึกเสียง) แบ่งเป็นสองกลุ่มคือ เครื่องดนตรีไทย ได้แก่ ปี่ใน ระนาดเอก ปี่ชวา ซอด้วง ขิม ขลุ่ย จะเข้ ฆ้องวงใหญ่ ซอสามสาย เครื่องดนตรีตะวันตก ได้แก่ แซ็กโซโฟน คราริเน็ต ไวโอลิน ทึบเพลง แมนโดลิน 3) **เพลง** ที่นำมาบันทึกเสียง (ลำดับตามปี พ.ศ. ที่บันทึกเสียง) ได้แก่ แหกมอญ เขินนอก การเวก กราวโน สะระหม่า ฉุยฉาย แม่ศรี นกขมิ้น ลาวแพน พญาโคก จีนขิมใหญ่ ต่อยมวย เขมรไพรโยค เขมรปากท่อ เรื่องฉิ่งตวงพระราชตุ มุล่ง พันธุ์ฝรั่ง ลมพัดซาเขา เป็นต้น

2) ลักษณะสำคัญทางดนตรีของเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ

การศึกษาลักษณะสำคัญทางดนตรีของเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ทำนองของเพลงเดี่ยว จากเพลงตัวอย่างที่ยกมาเป็นกรณีศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญบางประการของเพลงเดี่ยว โดยใช้เพลงเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษาเชิงเปรียบเทียบในเรื่องโครงสร้างของทำนอง รวมถึงลักษณะเฉพาะ

ของทำนอง บทเพลงที่คัดเลือกนี้เป็นเพลงเดี่ยวที่ได้รับความนิยมประกอบด้วย **เพลงพญาโศก** เป็นตัวแทนเพลงเดี่ยวทางพื้นท่อนเดียว **เพลงสารถิ** เป็นตัวแทนเพลงเดี่ยวหลายท่อน เพลง **เข็ดนอก** เป็นตัวแทนเพลงเดี่ยวมาแต่กำเนิด **เพลงกราวโน** เป็นตัวแทนเพลงเดี่ยวจากเพลงหน้าพาทย์ และ **เพลงลาวแพน** เป็นตัวแทนของเพลงประเภทบังคับทาง นิยมเดี่ยวด้วยเครื่องดนตรีหลายชนิด โดยครอบคลุมถึงเครื่องดนตรีทั้งสี่ประเภท ได้แก่ ดิด สี ตี เป่า ทั้งนี้ เป็นเพลงเดี่ยวที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทยและเพลงเดี่ยวที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีตะวันตก

2.1 การวิเคราะห์โครงสร้างทำนอง ของเพลงเดี่ยวหน้าทับปรบไก่อ ได้แก่ พญาโศก สารถิ พบว่า 2.1.1) **เครื่องดนตรีไทย** กลุ่มของเครื่องสายและเครื่องเป่าของไทย ได้แก่ ซอสามสาย ซอด้วง ซลุ่ย ขิม ได้ยึดรูปแบบการดำเนินกลอนในลักษณะโอด-พัน ที่แสดงความแตกต่างของอารมณ์และสำนวนกลอนสองแบบ ซึ่งเป็นโครงสร้างทำนองของเพลงเดี่ยวที่เป็นแบบแผนสำหรับการเดี่ยวในปัจจุบัน ในขณะที่กลุ่มเป่าพาทย์ที่เป็นเครื่องตี ได้แปรทางเฉพาะที่เหมาะสมกับเครื่องดนตรีแต่ละชนิดภายใต้โครงสร้างทำนองหลักของเพลงโดยไม่ได้ยึดรูปแบบทำนองโอด-พัน 2.1.2) **กลุ่มเครื่องดนตรีตะวันตก** ได้แก่ เปียโน ไวโอลิน แมนโดลิน แซกโซโฟน คราริเน็ต ฮีบเพลงชัก ได้ใช้กรอบเรื่อง โอด-พัน มาสร้างเป็นทางเดี่ยวเช่นกัน สำหรับเพลงเดี่ยวหน้าทับพิเศษและหน้าทับสองไม้ ได้แก่ เข็ดนอก ลาวแพนและกราวโน พบว่า ดนตรีแต่ละชนิดยังคงยึดโครงสร้างของเพลงเป็นสำคัญ เช่น เข็ดนอก เน้นความอิสระในการเข้าออกของจังหวะ ลาวแพนเป็นโครงสร้างที่บังคับทำนองเป็นส่วนมาก ในขณะที่เพลงกราวโนเน้นการดำเนินทำนองด้วยการเปลี่ยนกลุ่มเสียงตามโครงสร้างของเพลง

ตัวอย่าง 1 เปรียบเทียบโครงสร้างทำนองโอด-พัน เดี่ยวหีบเพลงชัก เพลงพระยาโศรก

แผ่นเสียงตราโคลัมเบีย หมายเลข 51087 ลิบเอกวิง ช้างแก้ว

ทำนองหลัก	-ล-ฟ	-ม-ร	-ล-ร	-ม-ฟ	-ล-ท	-ล-ฟ	ฟฟ-ม	มม-ร
โอด	-ล-ฟ	ม ^ล ฟ-ม ^ร	-ล ^ร -ร	-ม-ฟ	-ล ^ร ท	-ล-ฟ	-มขฟมขฟ	-ม-ร
พัน	ลลลล	ร ^ม ฟ ^ม	ร ^ท ร ^ล	ทร ^ม ร ^ร	ทร ^ล ท	ฟล ^ม ล	ฟ ^ม ร ^ม	-ร ^ม ร

จากทำนองตัวอย่าง สังเกตได้ว่าการบรรเลงเดี่ยวหีบเพลงชักเพลงพระยาโศรก โดยนายวิง ช้างแก้ว มีการนำทำนองหลักมาประดิษฐ์ทำนองเป็นทางโอดและทางพัน เช่นเดียวกับการเดี่ยวของกลุ่มเครื่องสายไทย

2.2 การวิเคราะห์การดำเนินกลอน พบว่า เพลงเดี่ยวที่บันทึกในแผ่นเสียงมีความหลากหลายตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดทางดนตรี ประเภทเพลง ประเภทเครื่องดนตรี

รวมถึงกลวิธีพิเศษเฉพาะเครื่อง ดังนั้นจึงทำให้กลอนของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน แต่ในบางกรณีก็จะพบว่าเครื่องดนตรีต่างชนิดกันอาจใช้ทำนองหรือกลอนแบบเดียวกันได้ แต่ในภาพรวมที่เป็นลักษณะสำคัญทางดนตรีที่โดดเด่นของเพลงเดี่ยวที่พบในแผ่นเสียง ยังคงแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของทำนองที่สัมพันธ์กับการแสดงทักษะขั้นสูงของนักดนตรี

ตัวอย่าง 2 การดำเนินกลอน เดี่ยวระนาดเอก เพลงสารถี สามชั้น ท่อน 2 หน้าทับที่ 3
แผ่นเสียงตราสุนัข (HMV) เหลือง หมายเลข GC13-13855 พระเพลงไพเราะ (โสม สุวาทิต)

ดัลชฟ	รพขฟ	ลขพร	ดพร	ขพรต	ลตรต	พรตล	ชลดล
ชลดร	ลตรฟ	ดพรช	รพชล	ฟชลด	รพชล	ดพรฟ	ลตรฟ

จากทำนองตัวอย่าง สังเกตได้ว่าการแปรทางและดำเนินกลอนที่มีลักษณะเฉพาะของระนาดเอก ด้วยการใช้ “การสัมผัสสระสวนทำนอง” มาเป็นวิธีการของการผูกกลอน ทำให้ทำนองเกิดความซับซ้อน เป็นระเบียบสะท้อนถึงความเป็นเลิศทางทักษะดนตรี

3) ปรากฏการณ์ทางดนตรีที่เกี่ยวข้องกับเพลงเดี่ยวที่ได้จากแผ่นเสียงโบราณ

เพลงเดี่ยวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลารัชกาลที่ 4-6 นับได้ว่าเป็นการตกผลึกทางความคิดทางดนตรีที่สำคัญตามกรอบแนวคิดของดนตรีในราชสำนัก หลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางดนตรีเรื่อง “เพลงเดี่ยว” ของยุคนี้ คือ การเดี่ยวปีในเพลงแขกมอญ สามชั้น ของขุนเสนาะดุริยางค์ (เบกา 25028) เดี่ยวปีในเพลงเชิดนอก นายแปลก (โอเดียน X150016) ที่ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเลิศทางทางปี เป็นต้น จากหลักฐานแผ่นเสียงที่สืบค้นได้เมื่อสังเคราะห์ข้อมูลสามารถอธิบายเป็นปรากฏการณ์ของเพลงเดี่ยวได้สามลักษณะคือ (1) วางกฎ (2) ทดลอง (3) ของเก่า ดังนี้

วางกฎ หมายถึง ปรากฏการณ์ทางดนตรีที่แสดงให้เห็นถึงการเริ่มต้นคิดประดิษฐ์ทางเดี่ยวเพลงไทยและการวางรากฐานของเพลงเดี่ยวโดยนักดนตรีในราชสำนัก อยู่ระหว่างสมัยรัชกาลที่ 4-6 จากการศึกษาพบว่า ขุนเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทิน) และพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เป็นบุคคลสำคัญในการวางกฎ และพัฒนารูปแบบเพลงเดี่ยวขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแผ่นเสียงที่สืบค้นได้ คือ เดี่ยวปี เพลงแขกมอญ โดยขุนเสนาะดุริยางค์ (เบกา 25028) เดี่ยวปี เพลงเชิดนอก ขุนเสนาะดุริยางค์ (เบกา 25029-31) เดี่ยวปีฉุยฉาย ขุนเสนาะดุริยางค์ (โอเดียน 101324-6) เดี่ยวระนาดเพลงการเวก ขุนเสนาะดุริยางค์ (โอเดียน 101322-23) เดี่ยวปีเพลงเชิดนอก นายแปลก ประสานศัพท์ (โอเดียน

150016) เดี่ยวระนาดเอก เพลงกราวใน ขุนเสนาหะดุริยางค์ (พาร์โลโฟน 25019) ทั้งหมดบันทึกเสียงประมาณพุทธศักราช 2451 จากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “การวางกฎ” ของเพลงเดี่ยวเกิดขึ้นใน 4 มิติ คือ (1) **บุคคล** คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการวางกฎ ได้แก่ ขุนเสนาหะดุริยางค์ และนายแปลก (ต่อมาคือพระยาประสานดุริยศัพท์) (2) **เพลง** คือ บทเพลงต้นแบบที่ทำให้เกิดเพลงเดี่ยวในภายหลัง ได้แก่ เชิดนอก กราวใน แขกมอญ การเวก (3) **เครื่องดนตรี** คือ ปี่และระนาดเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นต้นแบบสำหรับการสร้างเพลงเดี่ยวของเครื่องดนตรีทุกประเภท (4) **โครงสร้างบทเพลง** เป็นต้นแบบให้กับการเดี่ยวในปัจจุบัน คือ ทางโอดและทางพัน อีกทั้งแนวทางการเดี่ยวเฉพาะเครื่อง เช่น เดี่ยวปี่ในเพลงเชิดนอก กราวใน และ แขกมอญ โดยพระยาเสนาหะดุริยางค์ลักษณะของเพลงเดี่ยวในยุค “วางกฎ” ที่เด่นชัดอีก คือ การเดี่ยวปี่พาทย์รอบวงเพลงสารถี สามชั้น (สุนัข GC.13-13754-GC13-13858) และเดี่ยวเครื่องสายรอบวง เพลงนกขมิ้น สามชั้น (สุนัข GC13-13859-GC13-13862) ที่บันทึกในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อพุทธศักราช 2465 ทั้งสองชุดนี้ ควบคุมโดยพระยาประสานดุริยศัพท์ ซึ่งนับได้ว่าเป็นครูคนสำคัญอีกคนหนึ่งที่ได้ “วางกฎ” เพลงเดี่ยวไว้เป็นต้นแบบให้กับเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสาย ความโดดเด่น คือ ไหวจัด ชัดเจน กลอนผูกเป็นกระบวน มีโครงสร้างทำนองโอด-พัน

ทดลอง หมายถึง ปรากฏการณ์ทางดนตรีที่แสดงถึงพัฒนาการทางความคิดเกี่ยวกับเพลงเดี่ยวที่ได้คลี่คลายไปจากยุค “วางกฎ” ไปสู่แนวคิดเรื่อง “ทดลอง” กล่าวคือ การทดลองใช้เครื่องดนตรีตะวันตกบรรเลงเพลงเดี่ยวเพลงไทย การทดลองนำเพลงอื่นที่ไม่ได้เป็นเพลงเดี่ยวต้นแบบมาทำเป็นเพลงเดี่ยว พบได้จากแผ่นเสียงที่บันทึกที่ระหว่างสมัยรัชกาลที่ 7 ถึงตอนต้นรัชกาลที่ 9 (2470-2506) เนื่องจากนโยบายการบริหารประเทศ กระแสอิทธิพลดนตรีตะวันตกในสยามที่ได้วางรากฐานมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เช่น กองตำรวจ (ก่อตั้งพุทธศักราช 2414) วงเครื่องสายฝรั่งหลวง (ก่อตั้งพุทธศักราช 2454) ทำให้นักดนตรีบางกลุ่มมีประสบการณ์การบรรเลงเพลงไทยด้วยเครื่องดนตรีตะวันตก พัฒนาฝีมือจนสามารถ “เดี่ยวเพลงไทยด้วยเครื่องดนตรีตะวันตก” นับเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึง “การสร้างพื้นที่ใหม่ทางดนตรี” ในยุคนี้จึงพบแผ่นเสียงเพลงเดี่ยวเพลงไทยที่บรรเลงด้วยเครื่องตะวันตกด้วยเป็นจำนวนมาก เช่น เพลงเงินเก็บบุปผา เพลงบังใบ เดี่ยวแมนโดลิน โดยหม่อมหลวงทวิวงศ์ วัชรวิงศ์ เพลงแสนคำนึง เดี่ยวไวโอลิน โดยนายประจักษ์ วงษาโรจน์ ที่บันทึกเสียงในแผ่นเสียงตรากระต่าย ในช่วงพุทธศักราช 2501-2502 เป็นต้น นอกจากนี้ในช่วงเวลาเดียวกัน “โน้ตเลขาสังคีตย์” ของร้านดุริยบรรณ เช่น โน้ตซอด้วง ซออู้ ซลุ่ย ขิม จะเข้ ไวโอลินที่เขียนโดย ครูดาบเจริญโรหิตโยธิน โน้ตหีบเพลง ออร์แกน ไวโอลิน ที่เขียนโดยนายประภาส สวนขวัญ ที่เริ่มจำหน่าย

ตั้งแต่พุทธศักราช 2464 ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า เพลงเดี่ยวของกลุ่มเครื่องดนตรีตะวันตก และเครื่องสายไทยเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางทั้งในกลุ่มนักดนตรีและผู้ฟัง

ของเก่า หมายถึง ปรากฏการณ์ทางดนตรีที่แสดงให้เห็นถึง “ชุดความคิดทางดนตรี” ในเชิงอนุรักษ์และให้ความสำคัญกับเพลงเดี่ยวในฐานะมรดกทางความรู้ กลุ่มนักดนตรีที่ได้บันทึกเพลงเดี่ยวลงแผ่นเสียงเป็นนักดนตรีในสังกัดกรมศิลปากรและกรมประชาสัมพันธ์ ส่วนมากเป็นเพลงเดี่ยวที่เป็นของเก่าที่มีมาแต่เดิม เช่น เทียบ คงลายทอง ประเวท กุมุท จากแผ่นเสียงตรากรมศิลปากร (0007-0022) บันทึกเสียงในช่วงพุทธศักราช 2501-2502 และจากกรมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ระตี วิเศษสุรการ จำเนียร ศรีไทยพันธุ์ บุญยงค์ เกตุคง ฉลวย จิยจัน สมาน ทองสุโชติ จากแผ่นเสียงตราสุนทราภรณ์ (SSP001-010 และ SSP9) ที่บันทึกระหว่างพุทธศักราช 2499-2501 หรือหากเป็นเพลงเดี่ยวที่สร้างขึ้นใหม่จะมีเค้าโครงที่แสดงให้เห็นถึงการรักษาดั้งเดิมและแนวทางการดำเนินกลอนตามแนวทางที่ครูโบราณได้วางรากฐานไว้

สรุป เพลงเดี่ยวที่พบในแผ่นเสียงแผ่นครึ่ง 78 rpm อยู่ระหว่างพุทธศักราช 2451-2506 จากหลักฐานพบว่า ผลงานในช่วงแรกเป็นนักดนตรีในราชสำนัก เช่น ขุนเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทิน) สังกัดวงดนตรีวังบ้านหม้อ นายแปลก (เดี่ยวปี่ใน) พระเพลงไพเราะ (ระนาดเอก) หลวงศรีวาทิต (ซ้องวง) ขุนสร้อยสำเนียงสนธ์ (ซ้องเล็ก) พระสรรเพลงสรวง (ปี่ใน) สังกัดกรมทหรสพในรัชกาลที่ 6 เมื่อเข้าสู่ช่วงสมัยรัชกาลที่ 7 เป็นต้นมา เริ่มมีกลุ่มนักดนตรีอิสระบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวกันมากขึ้น และนับได้ว่าเป็นยุคที่มีการบันทึกเพลงเดี่ยวมากที่สุดช่วงหนึ่ง

อภิปรายผล

การศึกษาเพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณ ได้ดำเนินการตามคำถามหลัก คือ แผ่นเสียงสามารถบอกอะไรได้บ้าง และนำมาสู่การเลือกวิธีการศึกษาแผ่นเสียงที่เรียกว่า discography และ discology โดยได้ใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาตีความ ได้แก่ หมายเลขประจำแผ่น รหัสการผลิต เพลง นักดนตรี รวมถึงสีของสลากบนหน้าแผ่นเสียง ในขณะที่เดียวกัน “เสียงในอดีต” ที่ได้บันทึกอยู่ในแผ่นเสียง ได้เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ ทางดนตรี ทำให้เราเห็นลักษณะสำคัญทางดนตรีของเพลงเดี่ยวที่เกิดขึ้นในอดีต

เพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงของครูในอดีต เช่น ขุนเสนาะดุริยางค์ นายแปลก พระเพลงไพเราะ หลวงสรรเพลงสรวง เมื่อทำการวิเคราะห์สามารถกล่าวได้ว่าเป็นผลงานชั้นครู ที่แสดง

ถึงความเป็นเลิศสติปัญญาและมีมือการบรรเลงตามคำกล่าวของ บุญช่วย โสวัตร (2531) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ นิยาม“อวดทาง อวดความแม่นยำ อวดฝีมือ” ของ มন্ত্রী ตราโมท (2531) ดังตัวอย่างของแผ่นเสียงที่ปรากฏ เช่น เดียวปีแขกมอญ ขุนเสนาะ (เบกา 25028) เดียวปีเพลงเขตนอก โดยนายแปลก (โอเดียน 150016) เดียวระนาดโดยพระเพลงไพเราะ และเดียวปีในของหลวงสรรเพลงสรรง เพลงสารถี สามชั้น (สุนัข GC.13-13754-GC13-13858) เป็นต้น

ในประเด็นเรื่อง “พื้นที่ของเพลงเดี่ยว” และการสร้าง “พื้นที่ใหม่ทางดนตรี” เป็นปรากฏการณ์ทางดนตรีที่ได้เกิดขึ้นในระหว่างพุทธศักราช 2473-2503 ซึ่งเป็นยุคที่มีการบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวมากที่สุดช่วงหนึ่ง รวมทั้งเป็นช่วงที่เริ่มนิยมบรรเลงเพลงเดี่ยวเพลงไทยด้วยเครื่องดนตรีตะวันตกเช่นกัน ข้อยืนยันที่ปรากฏ คือ แผ่นเสียงตรากระต่าย หมายเลข TC160-2 เพลงสารถี เดียวไวโอลินโดยนายตระกูล วิเศษศิริ หมายเลข TC161-1 เพลงลาวแพน เดียวแมนโดลิน โดยหม่อมหลวงทวิวงศ์ วัชรวิงศ์ และหมายเลข 30635 เพลงพญาโศก เดียวปีคราริเน็ต โดยสิบโทปลั่ง เป็นต้น สำหรับประเด็นเรื่องการคำนวณช่วงเวลาการผลิตแผ่นเสียงของงานวิจัยนี้ยังได้สอดคล้องกับการศึกษาของ Mitchell (2015, 2016a, 2016b) ด้วยเช่นกัน ปรากฏการณ์ทางดนตรีสามลักษณะ คือ **วางกฎ ทดลอง ของเก่า** ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงชุดความคิดเรื่องเพลงเดี่ยวของนักดนตรีในอดีตที่ได้จากการศึกษาแผ่นเสียงโบราณ

ข้อเสนอแนะ

1) สามารถศึกษาวิเคราะห์เพลงเดี่ยวจากแผ่นเสียงโบราณแบบเจาะจงได้ เช่น วิเคราะห์เดี่ยวกราวใน ปีในขุนเสนาะดุริยางค์ หรือ ศึกษาและวิเคราะห์เพลงไทยประเภทต่าง ๆ

2) จากการศึกษาพบว่า ยังมีรายชื่อนักดนตรีที่มีชื่อเสียงจำนวนมากที่ยังขาดประวัติและข้อมูล หากมีผู้สนใจศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และประวัติบุคคล สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้

3) ในเชิงนโยบาย ควรมีหน่วยงานหรือองค์กรเห็นความสำคัญให้การสนับสนุนและเร่งดำเนินการจัดข้อมูลให้เป็นระบบ ทั้งข้อมูลเสียงและข้อมูลทางบรรณานุกรม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. (2545). *คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- บุญช่วย โสวัตร. (2531). ลักษณะพิเศษของเพลงเดี่ยว. ใน *มหกรรมเดี่ยวเพลงไทยชัยมงคล ในวโรกาสคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. กรุงเทพฯ: รักษ์ศิลป์.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2540). *สำนัาสยาม: งานค้นคว้าเรื่องดนตรีไทยจากแผ่นเสียงเก่า*. กรุงเทพฯ: ไฮ-ไฟ สเตอริโอ.
- มนตรี ตราโมท. (2531). การบรรเลงเดี่ยว. ใน *มหกรรมเดี่ยวเพลงไทยชัยมงคล ในวโรกาสคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. กรุงเทพฯ: รักษ์ศิลป์.

ภาษาอังกฤษ

- Leibinger, D. J. (2005). *Jazz Trombonist Jimmy Cleveland: A bio-discography and analysis of his solo style* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3168207)
- Mitchell, L.J. (2015). 'Beka in Siam'. In G. Pekka (Ed), *Unsere reise um die erde: Die grosse beka-aufnahme-expedition (pp 102-103)*. Vienna: Gesellschaft für Historische Tonträger.
- Mitchell, L. J. (2016a). 'The Rabbit Record Brand of Siam/Thailand 1925-1970: Assessing the Legacy of T. Ngekchuan'. *Asian Music* 47(2), 48-83.
- Mitchell, L. J. (2016b). '78s and the golden age of Thai song': Content and analysis of the Thai 78 rpm discographical framework', *SOJOURN. Social & Issues in Southeast Asia*, 31(2), 413-462.
- Read, O., & Welch, L. W. (1976). *From tin foil to stereo: Evolution of the phonograph*. Indiana: Howard W. Sams.

Wells, D. A. (2010). *A history and discography of the bassoon in jazz* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3421943)

.....
ผู้เขียน

รองศาสตราจารย์จรูญ กาญจนประดิษฐ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีและการแสดง
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อีเมล: jarun@kku.ac.th, ouejarun_26@hotmail.com

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับสนับสนุนจากกองทุนบริหารงานวิจัย ฝ่ายวิจัยและการถ่ายทอด
เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2561